

TESTAMENTAS

Mykolo Kazimiero Paco, Vilniaus vaivados, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didžiojo etmono, testamentas, rašytas Vilniuje 1675 metų liepos 4 dieną.

Vardan Dievo, Šventoje Trejybėje vieno. Amen. Žmogaus amžius, būdamas trumpu laiku apribotas, negali būti pastovus ir daugel metų tęstis, mat kasdien gali kas nors atsitikti, nes šio pasaulio gyventojai ne tik privalo mirti, bet jiems ir ilgai gyventi neleista; net ir tuomet, jei maloningas dangus teiktųsi mums duoti ilgesnį gyvenimą, vis tiek žmogus nėra taip lepinamas, kad jį arba šventos fortūnos kilnumas, arba valdžia, arba aukšto luomo teisės galėtų nuo mirties apsaugoti: mirčiai visi lygiai turime nusilenkti.

Būdamas žmogus krikščionis, aš visada pagalvodavau apie tą paskutinę valandą – ir kare būdavo daug atvejų, kai iš arti tekdavo matyti mirtį žvelgiant į gausybę nukautų priešų lavonų, ir tuomet visada medituodavau, kad žmogaus gyvenimas tėra tik trumpa valanda, neišvengiamai pasibaigianti mirtimi, į kurią visi vienodai greitai skubame. Todėl iš anksto, kol dar, ačiū Dievui, esu sveiko proto, valios, atminties ir minčių bei galiu veikti, išdėstau raštu (nes atminčiai visų žmogaus reikalų bei sprendimų apimti negalint, jie ilgiau išlieka popieriuje) paskutiniąją savo valią, visų pirma pareikšdamas prieš Viešpatį Dievą, kad, kaip esu gimęs ir išauklėtas tikrajame Šventajame Romos Katalikų Tikėjime, taip jame ir noriu savo gyvenimą baigti, ir jame mirštu. O turėdamas savo nuodėmingą, tačiau brangiausiu Jėzaus Krauju atpirktą sielą Jo šventąsias rankas atiduoti, tvirtai ir neklysdamas pasitikiu begaliniu Jo gerumu ir gailestingumu, kad, neidamas su manimi, nusidėjėliu, bylinėtis į griežtą ir baisų teismą, teiksisi greitai brangiausiu savo Krauju nuplauti mano kaltes. Dėl to nusizeminęs maldauju pagalbos Švenčiausiosios Mergelės Marijos, Dievo Motinos, kurios globą daug kartų gyvendamas ir mirdamas patyriau, taip pat maldauju savo Šventųjų Globėjų Mykolo ir Petro, kad, atėjus paskutinei mano atsiskyrimo valandėlei, užtartų mane Dievo akivaizdoje.

Ruošdamasis stoti prieš baisųjį savo Dievo teismą, kuriame visos paslaptys bus viešai atvertos, kviečiuosi liudininkais savo Tėvynę, kuri mane savo delnuose išmaitino ir gausiomis malonėmis penėjo, bei narsiuosius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Riterius ir visus tuos, kuriems buvo rašyti svarbūs raštai, sakyti žodžiai bei mano sprendimai geriau žinomi – visus šaukiu paliudyti, kaip aš kilau kiekvienam Riteriui pagal profesiją privalomais laiptais ir savo Dorybe pasiekiau tą lygį, į kurį Viešpats Dievas ir mielų mano Valdovų Karalių malonė norėjo mane pakelti, kaip visus savo darbus, jėgas ir pastangas kreipiau į vieną bendrojo gėrio, valstybės gerovės tikslą, nepaisydamas savo silpnos sveikatos, savo krūtine ir krauju gyniau savo mieląją Tėvynę kartu su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Riteriais, ėjau į visus pavojus negailėdamas nei savo kraujo, nei turtų, kad tik būtų atmuštas priešas ir grąžinta seniai laukiama taika. Nuo pat karo su kazokais pradžios tiek karo stovykloje, tiek Marso lauke būdamas, per visus tuos metus nepraleisdamas nė vienos progos ar reikalo gintis, niekada nepanaudojau savo veiksmų piktam, net ir tada, kai tūli žmonės iš tarėjų, paėmę mane į rankas, savo rašiniiais ir įžeidžiais laiškais užvertė visus laikraščius ir vos ne visą Europą, stengdamiesi mane pražudyti tarp savo neapykantos Scilės ir Charibdės. Tačiau gerasis Viešpats Dievas neleis tyčiotis iš nekalto ir būsimasis laikas, kaip smalsus istorijos įvykių ir permainingos Tėvynės tyrėjas, parodys nesuteptą mano Dorybę ir nepažeistą ištikimybę. O dabar tik pareiškiu būsimiems amžiams, kad dėl pavyduolių niekšybės teko man tuos nemalonumus iškęsti. Jei Dievas leis man ilgiau pagyventi, įrodysiu jiems, kad nepalaužė nekaltos mano sielos. O dabar, laikydamas tai Dievo valia – neišvengiamu bei mums nesuvokiamu Jo leidimu atkentėti už mano nuodėmes, – iš krikščionio širdies atleidžiu visus man skirtus įžeidimus ir pats savo ruožtu, jei ką nors kaip žmogus viena ar kita proga įžeidžiau, prašau man atleisti vardan Kristaus žaizdų.

Taip pat dėkoju narsiesiems Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Riteriams, kurie tiek

metų žygiuodami kartu man padėjo: iš pradžių – kaip žygių draugui, vėliau – kaip leitenantui, kuopų vadui, pulkininkui, dar vėliau – man vadovaujant kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lauko karo vadui, pagaliau – kaip visos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės vyriausiajam vadui. Visus juos meiliai prie savo krūtinės glausdamas, bučiuoju sveikųjų galvas, suluošintųjų žaizdas, o už kartu nuveiktus darbus, karo vargus, už ištikimybę Valdovui ir Tėvynei, riteriškai atsisveikindamas, dėkoju šiais žodžiais: „Kovokite už aukurus ir židinius.“ Dėl tų Riterių ir dėl visos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės, kuri buvo man vyriškųjų žygių ir riteriškos narsos atrama, kuri kartu su manimi kentė žiemos šalčius, dėl jų visų prašau savo mielojo Valdovo Jo Malonybės Karaliaus ir visos Respublikos, kad Jo Malonybė Karalius tėviškai maloningai atsižvelgtų ypač tuos, kurie, taip seniai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenėje tarnaudami, praradę sveikatą, išėikvoję turtus, po skydu pasenę, duonos trupinio užsitarnauti negali, kuriems jau sunku laukti ilgai uždelsto atlyginimo. Dėl jų visų, kaip anksčiau Jo Malonybės pirmtakų Karalių prašydavau, taip dabartinio laimingai viešpataujančio Karaliaus maldauju, kad ištikimus ir gera linkinčius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Riterius malonėtų dosni Karaliaus ranka Valdovo duonos trupiniais pasotinti.

Atsisveikinęs su mieląja Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomene, einu prie savo kūno palaidojimo. Kai jau mane Viešpats Dievas greitai nuspręs iš šio pasaulio paimti, jei Vilniuje, tai vėliausiai trečią dieną, jei stovykloje ar kelyje, tai į Vilnių kuo greičiau atgabenus, neduodant žinoti niekam iš mano brolių ir draugų, kad tik iš mano paprašytų testamentų vykdytojų vienas ar du būtų, reikia mano kūną mano paties išmūrytame rūsyje, šventoriuje, prie pat bažnyčios durų, palaidoti. Visi, kurie žvelgia giliau į palaimintąją amžinybę, yra įsitikinę, kad visos išlaidos ir laidotuvių puošnumai, kuriems nemaža lėšų išmėtoma, niekuo nepadeda nuodėmingos sielos išganymui. Todėl dėl visko, kas šventa, maldauju gerbiamųjų testamentų vykdytojų [...] ir įpareigoju jų sąžines (nes juos į baisų Dievo teismą pašauks, jei kitaip vykdys šią paskutinę mano valią), tegu nei patys jokių lėšų mano laidotuvėms nenaudoja, nei aš nieko nepalieku. O jei kas iš mano brolių ar artimųjų ypatingo jausmo man vedami norėtų tai daryti, neleisti, nes visos išlaidos turi būti skirtos mano sielai gelbėti, vienuoliams ir išmaldai aukoti. Mano kūną Jų Malonybės tegu įdeda į paprastą juodą karstą su kryžiumi, jokia medžiaga, juo labiau šilkinė, neapmušus, atveža į Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčią Vilniuje, be jokios procesijos ar patarnavimų, be jokios prabangos ar iškilmių, ir paguldo ant grindinio be jokio katafalko, tik tegu uždega šešias dideles ryškiai degančias žvakes, kurios turi per visas šventas Mišias degti. [Laidoti] taip pat be jokių pamokslų, kalbų ir oracijų, nededant etmono buožės ant karsto, nešaudant ir be jokių įrašų, vėliavų ar herbų, be mane reprezentuojančių atvaizdų, nei laidotuvių metu, nei po to, ir apskritai – be jokios ištaigos, prie kurios pasaulis tokiais atvejais yra pratęs. Labai labai prašau gerbiamųjų testamentų vykdytojų, kad taip mane palaidotų be to viso puošnumo, be blizgesio dėl kurio tokiomis progomis žmonės paprastai daug stengiasi. Į šermenis tepakviečia tik kunigus, namiškius ir vargšus, juos tepavaišina. [...]

Versta iš lenkų kalbos